

Schriftlicht

Bedroeft de Heilige Geest niet!

J.L. Beuving

Maar zij waren weerspannig en bedroefden zijn heilige Geest; daarom veranderde Hij voor hen in een vijand. Hij zelf streed tegen hen.

Jesaja 63:10

En bedroeft de Heilige Geest Gods niet, door wie gij verzegeld zijt tegen de dag der verlossing.

Efeziërs 4:30

Geregeld kun je christenen horen zeggen dat we met onze zonden God *verdriet doen*. Ze gebruiken deze uitdrukking zelfs in hun gebeden. Maar is het wel zo eerbiedig jegens God om dit zo te zeggen? De Bijbel leert namelijk helemaal niet dat God verdrietig wordt van zonde. Het roept zijn *toorn* op. Wel wordt er een paar maal in de Bijbel gesproken over ‘het bedroeven van de Heilige Geest’. De desbetreffende teksten staan hierboven afgedrukt. In deze bijdrage wil ik met de lezer nagaan wat hiermee wordt bedoeld.

Hij droeg hen

In Jesaja 63 ziet de schrijver terug op de gunstbewijzen van de HERE. In heel de geschiedenis van Israël heeft God zijn volk genadig behandeld. Hij droeg hen ‘al de dagen van ouds’ (vs 9). Te denken valt aan de periode vanaf de uittocht uit Egypte. Hoe zorgzaam heeft de HERE zijn volk niet geleid? Met droge voeten door de zee; met onversleten schoenen door de woestijn. Hoeveel ‘roemrijke daden’ (vs 7) heeft de HERE niet gesteld? In vele oorlogen gaf Hij de overwinning aan zijn volk, aan ridders en koningen. Bijzondere wonderen deed Hij om zijn volk te eten en te drinken te geven. Waarom was de HERE zo goed voor de Israëlieten? Omdat Hij hen wenste te beschouwen en te verzorgen als zijn volk. ‘Zij zijn toch mijn volk, kinderen die niet trouweloos worden’ (vs 8). Op de achtergrond proeven we hier duidelijk het verbond van de HERE, waarin Hij verwachtingen mag koesteren van het volk waarom en waaraan Hij zoveel gaf.

Maar Israël heeft Gods verwachtingen beschaamd. Zij waren weerspannig. Ze brachten niet de gehoorzaamheid op, die de HERE toch terecht verwachtte. Denk hier aan het voortdurende gemopper op de HERE tijdens de woestijnreis. De zonde met het gouden kalf. Denk aan de telkens terugkerende afval in de Richterenperiode. Er zijn vele blijken te noemen van Israëls ondankbaarheid en ongehoorzaamheid. En dan wordt deze weerspannigheid vervolgens getypeerd als een ‘bedroeven van de heilige Geest’.¹ Hoe kan dit zo genoemd worden? Israël deelde niet in de gave van de Heilige Geest, zoals Gods volk in het Nieuwe Verbond na Pinksteren.

Binnenste

In vers 11 lezen we: ‘Waar is Hij die zijn heilige Geest in hun binnenste gaf?’ Deze weergave in de ‘Nieuwe vertaling’ (1951) wekt duidelijk de suggestie dat de Israëlieten allen persoonlijk deelden in de heilige Geest. Deze vertaling is niet correct. Er zijn hier twee mogelijkheden, die per saldo op hetzelfde wijzen. De ene vertaalmogelijkheid is dat God zijn heilige Geest in *hun midden* gaf. De andere vertaalmogelijkheid zegt, dat God zijn Geest in *zijn binnenste* gaf (namelijk in het binnenste van Mozes). Dit ziet op de periode na de uittocht. Toen leidde de HERE zijn volk door middel van Mozes (die vanaf Num. 11 geholpen werd door de zeventig oudsten). Op Mozes en de oudsten rustte Gods heilige Geest. Door zijn hulp konden zij het volk leiden. Niet

alleen bestuurlijk. Maar ook geestelijk, doordat zij het volk onderwezen in het Woord van God. Die twee dingen (het bestuurlijke en het geestelijke) horen samen, omdat het om het *volk van God* ging! Uit het diensthuis bevrijd en op weg naar een nieuw volksbestaan met de HERE als hun God en Koning. Met dat doel gaf God zijn heilige Geest aan Mozes en andere leiders, zodat op die manier zijn heilige Geest te midden van zijn volk was.

Profetie

We lezen dan ook in Numeri 11, dat de oudsten - toen zij deel kregen aan de heilige Geest - gingen *profeteren*. Even later veronderstelt iemand dat Eldad en Medad (twee van de zeventig) buiten hun boekje gaan, wanneer zij in de legerplaats aan het profeteren zijn. Ook Jozua vindt dat Mozes daar een einde aan moet maken. Maar Mozes zegt: 'Och, ware het gehele volk des HEREN profeten, doordat de HERE zijn Geest op hen gave!' (Num. 11:29). De koppeling die hier gelegd wordt tussen Geest en Woord (profetie), moet ons niet ontgaan. Deze koppeling komt in vele bijbelgedeelten voor. Ook in Nehemia 9 bijvoorbeeld vinden we dit later zo terug, als er wordt teruggeblikt op de weg die de HERE met zijn volk gegaan is: 'En Gij hebt hun uw goede Geest gegeven, om hen te onderrichten...' (Neh. 9:20). 'Vele jaren waart Gij lankmoedig over hen en vermaandet hen door uw Geest, door de dienst van uw profeten, maar zij gaven daaraan geen gehoor' (Neh. 9:30). Later verwijt Stefanus precies ditzelfde aan de Joden - en dan noemt ook hij de Geest en de profeten in één adem: 'Gij verzet u altijd tegen de Heilige Geest; gelijk uw vaders, zo ook gij. Wie van de profeten hebben uw vaders niet gedood?' (Hand. 7:51-52). Vergelijk (om niet meer te noemen) ten slotte nog 1 Tessalonicenzen 5:19-20: 'Dooft de Geest niet uit, veracht de profetieën niet.'

Heilig

Laten we er goed op letten dat de Geest van God zowel in Jesaja 63:10 als in Efeziërs 4:30 *heilig* wordt genoemd. Dat vestigt niet alleen onze aandacht op zijn majesteit. Maar vooral wordt hiermee uitgedrukt, dat de Geest van God volstrekt buiten het verkeerde, het slechte, het onheilige staat. Hij is louter goed, vlekkeloos rein, moreel zuiver. Bij Hem past niet de minste zonde. Integendeel, daar heeft Hij een intense afkeer van. Het is dan ook wel een heel bijzondere gave van God, als Hij deze Geest van Hem te midden van zijn volk doet wonen. Gods kennelijke bedoeling is, dat er van zijn Geest en Woord een heiligende werking uitgaat. Hij wil zijn volk gehoorzaamheid leren, trouw aan Hem. Weest heilig, want Ik ben heilig! Als zodanig is de gave van de heilige Geest een krachtig, kernachtig signaal en bewijs van Gods verlossingswerk. God zoekt gemeenschap met in zichzelf onheilige mensen. Hij opent de grens, niet om Zichzelf te compromitteren, maar om heil te schenken. Om mensen uit hun verlorenheid te leiden en hen thuis te brengen bij Hem. Verzoening effent de weg, de heilige Geest leidt op die weg.

Bedroeven

In *dit* verband ontvangt het woord 'bedroeven' zijn betekenis. Hoewel de grondbetekenis van het gebruikte Hebreeuwse woord hiermee wel correct is weergegeven, kan hier toch nauwelijks gedacht worden aan 'verdrietig maken, verdriet doen'. Inzichtgevend is de vergelijking met Psalm 56:6. Dat is naast Jesaja 63:10 nog de enige plaats in het Oude Testament, waar precies dezelfde woordvorm voor 'bedroeven' gebruikt wordt. In Psalm 56 klaagt David erover, dat zijn vijanden 'zijn woorden bedroeven' (?). 'De ganse dag *verminken* zij mijn woorden,' zegt onze bijbelvertaling. Vijanden zijn uit op Davids ondergang. Ze ontzien zich niet om zijn woorden te verdraaien, als ze hem daardoor in een verkeerd daglicht kunnen stellen. Daardoor doen ze geen recht meer aan wat David met zijn woorden bedoelde. Een strijdmethode die tot op de dag van vandaag wordt gebruikt, en die buitengewoon ergerniswekkend, gemeen en grievend is.

Wat doen mensen als ze God niet willen gehoorzamen, maar weerspanning zijn en zijn Woord naast zich neerleggen? Dan maken ze niet God verdrietig, maar dan bedroeven ze zijn heilige Geest: Ze handelen precies *tegen de bedoeling* van God in. Ze jagen Hem tegen zich in het harnas. Want God geeft zijn Geest om hen te onderwijzen met zijn Woord. Dat doet Hij om zijn volk voor Zich te heiligen, dat is: te verlossen. Als zijn kinderen dan niet luisteren willen, maar dwars tegen zijn wil ingaan, dan laten zij daarmee zien dat hun hart ver van Hem is. Ze verlangen niet naar het doel dat God heeft. Ze miskennen zijn heilsbedoeling. Ze willen zich niet laten heiligen. Ze leven voor hun eigen doelen. Het bedroeven van de heilige Geest heeft dus niet veel te maken met een of ander treurig emotioneel effect in het innerlijk van God. Het specifieke van deze uitdrukking is, dat men *ingaat tegen het (verlossende, levensheilgende) doel* waarvoor God zijn Woord en Geest geeft.

Relatie

Het bedroeven van de Geest is dus iets anders dan ‘God verdrietig maken’. Het effect van het weerstreven van de Geest wordt dan ook niet beschreven in termen van *emotie*, maar in termen van *relatie*. Dat volgt naadloos in Jesaja 63:10. Het wordt in de Bijbel niet vaak zo sterk, zo huiveringwekkend ernstig gezegd. ‘Zij bedroefden zijn heilige Geest, daarom veranderde Hij voor hen in een vijand. Hij zelf streed tegen hen.’ Welbewust handelen dwars tegen het doel in, waarvoor God aan zijn volk zijn Geest gaf, dat heeft ernstige gevolgen voor de relatie met Hem. Dan raakt God niet maar treurig gestemd, maar dan wordt Hij gevaarlijk. Levensgevaarlijk zelfs. Dat heeft niet alleen Israël ondervonden. Dat heeft onze Heiland ondervonden op Golgota. Christus leed en stierf niet aan het kruis om God te troosten in zijn verdriet om onze zonden. Hij stierf omdat Gods reactie op zonde voor mensen levensgevaarlijk is. Onze Here Christus heeft nooit de Geest bedroefd. Toch is God voor Hem veranderd in een vijand die tegen Hem streed en Hem deed ondergaan in de buitenste duisternis. Zo grievend zijn mijn zonden, die Christus op Zich nam.

Heilig leven

Vervolgens kijken we naar Efeziërs 4:30. Tegen de achtergrond van het bovenstaande krijgt dit vers op z'n minst een begrijpelijke plek in het geheel van de perikoop. Eerst heeft Paulus (vanaf vs 17) in het algemeen uitgelegd waarom christenen de nieuwe mens moeten aandoen, ‘die naar de wil van God geschapen is in waarachtige gerechtigheid en heiligheid’ (Ef. 4:24). Vanaf vers 25 geeft Paulus dan allerlei vermaningen, waarmee hij concreet maakt hoe heilig leven eruitziet. Paulus waarschuwt tegen leugen, toorn en diefstal. Daarnaast noemt hij ook de ‘positieve alternatieven’: waarheid spreken, vriendelijkheid, meedelen aan de behoeftige. In heel dit rijtje concrete vermaningen springt vers 30 er wat apart uit. ‘En bedroeft de Heilige Geest Gods niet, door wie gij verzegeld zijt tegen de dag der verlossing.’ Dat is niet zo’n heel concrete vermaning. Toch past deze ernstige waarschuwing hier heel goed tussen. Juist omdat Paulus spreekt over de levensheiliging, komt de waarschuwing tegen het bedroeven van de Heilige Geest hem haast vanzelf in de gedachten, zouden we kunnen zeggen. Wie de Geest bedroeft, gaat immers precies in tegen het verlossende, levensheilgende doel waarvoor God zijn Woord en Geest geeft. In een perikoop waarin we tot levensheiliging worden opgeroepen, past daarom juist naadloos de waarschuwing tegen het bedroeven van de Heilige Geest.

Ondertussen is nu wel duidelijk geworden, *waarmee* we de Heilige Geest bedroeven. Met onheiligheid. Met welbewust handelen tegen de wil van God in. Je wilt best christen zijn, kind van God. Maar ondertussen neem je de strijd tegen de zonde niet op alle punten even serieus. Je weet best, dat de HERE iets niet goed vindt, maar je doet het toch. Ik weet best wat de HERE met mijn leven bedoelt, maar soms kies ik toch liever voor mijn eigen doelen. Dan willen we (even) niet luisteren. Daarmee bedroeven we de Heilige Geest. Het gaat om de vele vormen van

halfslachtigheid en nalatigheid in ons leven voor de HERE. Boezemzonden waar we geen afscheid van willen nemen. Uitzonderingen maken: ik wil best naar God luisteren, maar niet op dit moment, niet op dat gebied, niet onder alle omstandigheden. In vers 27 noemt Paulus dat: ‘de duivel voet geven.’ Je zet de deur op een kier en bent in principe bereid om de grens naar het onheilige over te gaan. De diepste kern daarvan is de miskening van het verlossende werk dat God in je leven doet. Heil betekent dat je met hart en ziel, met lijf en leden bij God hoort. En dan zoiets denken als: ‘Mooi, maar nu even niet...’, en dienovereenkomstig handelen? Dan ben je bezig om de verbinding te verbreken.

Zelf verdrietig

Wie de Geest bedroeft, zal dat ook kunnen merken doordat je minder band gaat voelen met de HERE. Ik sluit hier even weer aan bij wat we vonden in Jesaja 63. Het effect van het bedroeven van de heilige Geest ligt op het vlak van de relatie met God. Hierbij moeten we bedenken, dat we als christenen in het nieuwe verbond op een andere wijze delen in de heilige Geest dan Gods volk onder het oude verbond. Want het is Pinksteren geweest en Christus doet zijn Geest wonen in ons hart. De heilshistorische voortgang maakt het bedroeven van de Geest des te ernstiger. De verbinding met de HERE is meer dan ooit een uiterst persoonlijke zaak geworden. En daarmee ook een heel gevoelige zaak. Wie de Geest bedroeft, is er zelf verantwoordelijk voor dat geloofszekerheid en geloofsblijdschap kwijnen. Dat vrijmoedigheid tegenover God (1 Joh. 4:21) en tegenover anderen schade lijdt. Over heel de geloofsbeleving komt een donkere schaduw te liggen. God laat je voelen dat je de relatie met Hem hebt beschadigd en verzwakt! Graag wijs ik hier op DL V,5, waar ook wordt beschreven wat er gebeurt als Gods kinderen tot grove zonde komen en daarmee Gods toorn opwekken: ‘... zij bedroeven de Heilige Geest; zij oefenen zich een tijdlang niet meer in het geloof; zij brengen grote schade toe aan hun geweten *en ervaren soms voor een tijd de genade niet meer*’ (cursivering van mij, JLB). Wie de Geest bedroeft, maakt *zichzelf* verdrietig!

Verkiezende liefde

De verwijzing naar de Dordtse Leerregels brengt ons bij een laatste aspect waar ik hier aandacht aan wil besteden. Want in DL V - over de volharding van de heiligen - belijden wij dat de HERE zijn uitverkorenen bewaart. Hoe verhoudt zich dan het bedroeven van de Geest tot deze bewaring? Hier is een soort spanningsveld. In Efeziërs 4:30 is deze spanning nadrukkelijk aanwezig, doordat Paulus de waarschuwing tegen het bedroeven van de Heilige Geest koppelt aan de verzegeling met de Geest. Kan het bedroeven van de Geest die verzegeling misschien tenietdoen? Wat betekent het, dat Christus zijn gelovigen verzegeld heeft met de Heilige Geest? Kort samengevat² kunnen we zeggen dat de Heilige Geest die het geloof werkt in het hart, een gave van Christus is, die functioneert als *eigendomskenmerk*. God kiest de zijnen uit, Hij roept hen allen. Hij geeft hun dan óók zijn Heilige Geest. Daardoor worden Gods kinderen onderscheiden van de ongelovigen. Daarnaast is de verzegeling met de Geest ook de *waarborg* dat God hen die Hij geroepen heeft, ook zal verheerlijken. De Geest geeft ons deel aan het heil in Christus. Dat heil heeft nu nog in vele opzichten een voorlopige gestalte. Maar de Heilige Geest staat er Hoogstpersoonlijk garant voor, dat Gods kinderen werkelijk de Jongste Dag zullen meemaken als de dag van hun *verlossing*! Dan zal het heil in volle glorie losbarsten!

In heldere, nieuwtestamentische taal bevestigen deze woorden van Paulus wat we reeds vonden in Jesaja 63:10. Namelijk dat de gave van de heilige Geest als zodanig een krachtig, kernachtig signaal en bewijs is van Gods verlossingswerk. Hij heiligt zich een volk, dat Hij thuis zal brengen bij Hem. Ook in Efeziërs 4:30 is *dit* het verband, waarin ‘het bedroeven van de Geest’ zijn betekenis ontvangt. Paulus bedoelt niet te zeggen dat we door het bedroeven van de Geest het bereiken van de dag van de verlossing onzeker maken.³ De blikrichting is omgekeerd. Niet wij

kunnen ons heil waarborgen, maar God staat er garant voor, dat zijn kinderen de dag van de totale verlossing zullen meemaken. Daartoe werkt Hij in ons leven door zijn Woord en Geest. Als wij door een slordige levenswijze, door onheilig handelen dit grote doel van God niet blijken te delen, dan heet het juist dáárom 'bedroeven van de Geest', omdat we dan ingaan tegen het verlossende, levensheilgende doel waarmee God in ons leven aan het werk is, door zijn Woord en Geest. Waarom is dat zo bedroevend? Omdat het een geringschatting is van het diepste wat Hem drijft: zijn verkiezende liefde. Maar wie zijn liefde geringschat, moet zich niet verbazen over gebrek aan geloofsblijdschap.

Noten:

- ^{1.} In het voorbijgaan vestig ik er de aandacht op dat 'heilige Geest' hier met een kleine letter h is geschreven en niet met een hoofdletter. Een blik in de concordantie leert ons, dat dit in het Oude Testament in onze bijbelvertaling altijd zo wordt gedaan. In het Nieuwe Testament komen beide schrijfwijzen voor. Het kan goed zijn, dat er in Jesaja 63:10 in minder specifieke, meer onpersoonlijke zin wordt gesproken over de Geest van God. Dan zou het een mensvormige wijze van spreken zijn, zoals er ook gesproken kan worden over de geest van een mens. Daarnaast zou te bespreken zijn of hier verband moet worden gelegd met de openbaringshistorische voortgang t.a.v. de Heilige Geest als de derde Persoon in Gods Drie-eenheid. De gelegenheid ontbreekt me om dit hier nader te onderzoeken en uiteen te zetten.
- ^{2.} Breedvoerige uiteenzettingen over dit onderwerp zijn gegeven door W. van 't Spijker, *De verzegeling met de Heilige Geest*, Kampen 1991, en A.N. Hendriks, 'Verzegeld met de Heilige Geest', in: *Die in de waarheid leidt. Bijdragen over de Heilige Geest en zijn werk*, Heerenveen 2002, p.103-115.
- ^{3.} In DL V,8 wordt terecht ontkend dat de verzegeling met de Geest verijdeld of vernietigd kan worden. Graag attendeer ik nogmaals op Nehemia 9, dat hierover glasheldere taal spreekt. Ik wees er reeds op dat ook in dit hoofdstuk feitelijk gesproken wordt over Israëls bedroeven van de Geest, doordat het volk zich niet gewonnen wilde geven aan de profetische leiding. Deze ongehoorzaamheid leidde wel tot ernstige bestraffing: 'Toen hebt Gij hen in de macht van de volken der landen gegeven' (Neh. 9:30). Het bedroeven van de Geest leidde echter niet tot een definitieve verwerping: 'Maar in uw grote barmhartigheid hebt Gij niet voorgoed met hen afgerekend en hen niet verlaten, want Gij zijt een genadig en barmhartig God' (Neh. 9:31).